

Ђорђе Р. Оташевић*

Институт за српски језик САНУ, Београд

**Новое в русской лексике. Словарные материалы–2021 :
Сост. Е.С. Громенко, Н.В. Козловская, Н.А. Козулина, А.Ю.
Кожевников, С.Д. Левина, А.С. Павлова, М.Н. Приемышева,
Ю.С. Ридецкая / Отв. редакторы Н.В. Козловская, А.С.
Павлова. Санкт-Петербург: Институт лингвистических
исследований РАН, 2022, 318 стр.**

Систематско бележење и лексикографска обрада нових речи које се јављају у руском језику започети су у Институту за руски језик Руске академије наука још 60-их година прошлог века. 1971. године објављен је речник *Новые слова и значения: Словарь-справочник по материалам прессы и литературы 60-их годов*.

Прва свеска из серије *Новое в русской лексике* објављена је 1980. године и у називу има 1977. годину (*Новое в русской лексике. Словарные материалы –77*). Распад Совјетског Савеза и велике друштвене промене довеле су до застоја у објављивању овог речника па се након свеске *Новое в русской лексике. Словарные материалы –1994* као следећа појављује свеска која у свом називу има 2015. годину. Објављивањем једне свеске годишње Институт за руски језик Руске академије наука успевао је да у знатној мери смањи време између појављивања нове речи у руском језику и њене лексикографске обраде. Основни принципи одабира и обраде нове лексике, описани и примењени у првој свесци из ове серије, објављене 1980. године, задржани су у великој мери у свим каснијим свескама. Највећа разлика је у броју ексцерпираних извора. У првим свескама број извора био је релативно мали, а ексцерпција је била потпуна. Свеска која у свом називу има 2021. годину региструје лексику која се појавила не само у штампаним издањима, што је било карактеристично за издања овог речника из 20. века, већ и на интернету – на сајтовима, блоговима, форумима и друго, као и у телевизијским и радијским емисијама уколико постоји транскрипт који

* djordjeotasevic@yahoo.com; ORCID: 0009-0004-7192-4777.

омогућује да се одреди извор и време емитовања. Речник бележи речи, значења, синтагме и изразе који су се појавили у средствима масовних информација и на интернету у обрађеној години и који нису раније забележени у писменим изворима, у речницима руског језика и у неолошкој бази података Института за лингвистичка истраживања Руске Академије наука. За разлику од општих описних речника, речник-годишњак *Новое в русской лексике. Словарные материалы* обрађује и индивидуално-ауторске, околионалне речи и изразе.

Одреднице су разврстане азбучним редом. Семантичке дефиниције су различите, најчешће дескриптивне и дескриптивно-синонимске. Пошто је задатак речника, како се наводи у предговору, првенствено регистрација нове лексике, семантичка обрада речи у неким случајевима може и да изостане – ако се значење речи одређује у илустративном материјалу, ако је значење речи одређено компонентама која улазе у њен састав, а оне су обрађене у творбеној напомени, ако се значење речи одређује на основу енциклопедијске или етимолошке напомене. Семантичке дефиниције такође изостају код околионалне, индивидуално-ауторске лексике творене по неузуралним творбеним моделима, као и код индивидуално-ауторске употребе неке речи у синтагмама. Иако овај речник-годишњак нема нормативне претензије, у појединим случајевима наводе се функционално-стилистичке и експресивне напомене. Оне не представљају нормативне препоруке већ само дају факултативну информацију о специфичностима употребе неке речи.

По правилу, за сваку одредницу наводи се само један илустративни пример. Изнимно, да би се дала допунска информација о речи, њеном значењу или специфичностима функционисања, наводе се два или више цитата.

ЗАШКВА́Р-КО́Д, а, м.

О QR-коде вакцинированного от коронавирусной инфекции COVID-19 или перенесшего это заболевание (*пренебр.*). *Лично мой паспорт годами лежит в шкатулке с документами и .. никому не нужен, а тут на улице без зашквар-кода не выйти, приплыли.* Открытые вопросы 06.11.2021.

— Контаминация: **зашкв́ар** (позор, унижение, жарг., 2003) + куа́р-код (см.), QR-код (1999) и т.д.

— См. кувыркод, куколд-код, кукукод.

ЗДОРО́ВЬЕ*, я, ср.

Коробка здоро́вья. Подарочный набор для вакцинированного от коронавирусной инфекции COVID-19, состоящий из медикаментов, БАД, медицинской техники, средств индивидуальной защиты и т.п. *Москвичи старше 65 лет, сделавшие двухкомпонентную прививку от COVID-19 с 23 июня до 1 октября, получают добрую коробку здоровья.* ГБУ ТЦСО Восточное Измайлово (tcsso-vostizmailovo.ru) 05.07.2021. *Я удивилась, когда открыла коробку здоро-*

вья, — сколько нужных пожилым людям вещей: тонометр, косметика, средства индивидуальной защиты и даже пульсоксиметр! Новости России (news-life.pro) 23.09.2021.

— В качестве поощрения за вакцинацию от коронавирусной инфекции COVID-19 москвичам старше 65 лет выдавался подарочный набор «С заботой о здоровье» (лето–осень 2021 г.).

— Ср. коробка здоровья 2013.

Сертифика́т здоро́вья*. О сертификате в виде QR-кода, выдающемся гражданину РФ, прошедшему полный курс вакцинации против коронавирусной инфекции COVID-19 или перенесшему это заболевание. Среди возможных вариантов названия куар-кода — «сертификат здоровья», «санитарный паспорт», «ковипасс» и «зеленый паспорт», он же грин-пасс, который так популярен за границей. Пронедра.ru (pronedra.ru) 30.11.2021.

— См. бело-голубая бумажка, бело-голубой сертификат, грин-пасс, зеленый сертификат, ковид-сертификат.

— Ср. сертификат здоровья 1998.

ЗЕЛЁНЫЙ*, ая, ое.

Зелёный сертифика́т*. «Зеленый сертификат», который, согласно плану Минздрава, будет давать получателю возможность посещать массовые мероприятия, планируется выдавать не только тем, кто прошел вакцинацию, но и переболевшим коронавирусом израильтянам, а также израильтянам, получившим положительный ответ на серологическую проверку.. При этом «зеленый сертификат» можно будет получить также на 48 часов после получения отрицательного результата теста на коронавирус. Seldon News (news.myseldon.com) 21.01.2021.

— От англ. (Israeli) **green pass** (о сертификате вакцинированного от COVID-19, введенном в Израиле и позволяющем посещать рестораны, концерты, путешествовать и др.).

— См. бело-голубая бумажка, бело-голубой сертификат, грин-пасс, желтый паспорт, сертификат здоровья.

— Ср. зеленый сертификат 1994.

ИНФОЦЫГАНИТЬ, ню, нишь; несов., неперех.

Разг. Кто-то инфоцыганит, кто-то реально обучает вести трафик на офферы, но в любом случае появляется очень много новичков. Рейтинг партнерских программ, партнерок 15.07.2021.

— **Инфоцыга́н** (о том, кто продает информационный продукт, не имеющий ценности, 2017) + **-и(ть)**.

— См. блогер-инфоцыган, инфоцыганячий, инфоцыгановское.

— Ср. инфоцыганство 2017, инфоцыганский 2018, инфоцыганщина 2019, инфоцыганёнок 2020

Обим ове свеске речника-годишњака знатно је већи него што је уобичајено: пандемија ковида-19 довела је до знатних промена у лексичко-семантичком систему руског језика током 2020. године, а то се проду-

жило и 2021. године. Ова свеска садржи 1848 нових речи, значења и синтагми. Највећи број речи везан је за пандемију ковида-19: *буст, бустерный, бустнуться, вакциноангел, вакцинобес, вакциноверующий, вакцинозаговор, вакса, ваксераст, ваксериться, ваксерский, куаркодизација, куаркодовый, куар-пропуск, алфа-ковид, алфа-штамм, дельта-мутација, дельта-плюс, индиец, омикрон, ковид-спор, ковид-сыворотка, ковид-тайм, ковид-тату, ковид-тенденција...*

Најпродуктивније компоненте и творбене основе у свесци за 2021. годину јесу: *ковид-* (*ковидно-*, *COVID-*) – 428 речи, *QR-* (*-куар-*, *-кьюар-*, *-кюар-*) – 257 речи, *зум-* (*Zoot-*) – 124, *корона-* (*короно-*, *коронавирус-*, *коронавирусно-*) – 115, *вакцино-* – 83, *тик-ток-* (*тикток-*) – 60.

Пошто је количина језичког материјала, како се наводи у предговору (стр. 10) била пет пута већа од просека, 840 одредница наведено је у Прилогу (стр. 2018–299).

ТИК-ТОК-БОРЬБА, *ы, ж.* *И только после всего этого можно снова рассказывать детям (а равно и забывчивым взрослым), что Волга впадает в Каспийское море, что от осины не рождаются апельсины и что страну не улучишь тик-ток-борьбой за всё хорошее во имя благословленного Западом оппозиционера.* ИА REX (iarex.ru) 21.01.2021.

ТИК-ТОК-ВИДЕОРОЛИК, *а, м.* *А теперь мы даем нашим талантливым и креативным детям возможность принять участие в детском корпоративном конкурсе «Я помогаю маме/папе на работе» и снять собственный Тик-ток-видеоролик о том, как они видят работу в отелях, санаториях, ресторанах и развлекательных центрах АМАКС! amaks-hotels.ru 08.10.2021.*

ТИК-ТОК-ВРЕМЯ, *тик-ток-времени, ср.* *Как же трогательно обнаружить в русском обществе (пусть в аристократично-столичной его части) попытку затеять дискуссию. Не низкую площадную грызню в фейсбуках, а диковинный для нашего тик-ток-времени философский спор о судьбах России и населяющих ее интеллектуалов.* Комсомольская правда (msk.kp.ru) 16.02.2021.

Семантичке дефиниције се не наводе, било зато што је њихово значење очигледно, било због оцазионалности њихове семантике.

На крају ове свеске речника (стр. 300-317), као што је уобичајено и у другим свескама, налази се азбучни списак свих одредница, уз навођење странице на којој се речнички чланак с том одредницом налази.